HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

INGLIZ TILI O‘QITISHDA AUTENTIK AUDIO-VIDEO MATERIALLARIDAN FOYDALANISH ORQALI TINGLAB TUSHUNISH VA OG‘ZAKI NUTQ KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Sheraliyeva Noila Akram qizi
ISFT istituti Samarqand fililali
Xorijiy til va adabiyot yo’nalishi 2-kurs magistratura talabasi
noilasheraliyeva01@gmail.com
Ilmiy rahbar: **Azimova Mahfuza Hasanovna**
Samarqand Davlat Chet tillar Instituti PhD. Dotsent

doi:https://doi.org/10.5281/zenodo.23384098

Annotatsiya. Mazkur maqolada ingliz tilini o‘qitishda autentik audio-video materiallarining audiovizual idrok, nutqiy axborotni qayta ishlash va mustaqil og‘zaki nutq yaratish jarayonlariga ta’siri metodik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy yo‘nalishi o‘quvchilarning videomateriallarda aks etgan verbal va noverbal belgilarni birgalikda anglash, kommunikativ vaziyatning mazmunini tiklash hamda eshitilgan nutq namunalarini yangi muloqot sharoitida mustaqil qo‘llash imkoniyatlarini aniqlashdan iborat. Maqolada videodublyaj, dialogni qayta yaratish, rolli ijro, ovozli sharhlash va mustaqil audiovizual mahsulot tayyorlash kabi topshiriqlarning didaktik imkoniyatlari yoritiladi. Shuningdek, o‘quvchilarning tinglab tushunish aniqligi, nutqiy ravonligi, mazmuniy izchilligi, talaffuz ravshanligi va kommunikativ mustaqilligini kompleks baholashga qaratilgan metodik yondashuv taklif etiladi. Autentik materiallarni faol nutqiy faoliyat bilan birlashtirish ingliz tilini o‘rganishni tayyor axborotni qabul qilish darajasidan mustaqil fikr yaratish va uni og‘zaki ifodalash bosqichiga olib chiqishi mumkinligi asoslanadi. Tadqiqotning amaliy ahamiyati o‘qituvchilar uchun audiovizual resurslarni ijodiy, maqsadli va natijaga yo‘naltirilgan mashg‘ulotlarga integratsiyalash imkoniyatlarini belgilash bilan izohlanadi.

Kalit so‘zlar: autentik audio-video materiallar, audiovizual idrok, tinglab tushunish, og‘zaki nutq, nutqiy qayta yaratish, videodublyaj, kommunikativ mustaqillik, rolli ijro, nutqiy ravonlik, audiovizual ta’lim.

Аннотация. В данной статье методологически анализируется влияние аутентичных аудиовизуальных материалов на процессы аудиовизуального восприятия, обработки речевой информации и самостоятельного устного речевого производства в обучении английскому языку. Основное внимание в исследовании уделяется определению способности учащихся совместно понимать вербальные и невербальные знаки, отраженные в видеоматериалах, восстанавливать содержание коммуникативной ситуации и самостоятельно использовать услышанные речевые образцы в новых коммуникативных ситуациях. В статье освещаются дидактические возможности таких заданий, как дублирование видео, реконструкция диалогов, ролевые игры, голосовые комментарии и подготовка самостоятельного аудиовизуального продукта. Также предлагается методологический подход, направленный на комплексную оценку точности понимания учащимися на слух, беглости речи, содержательной

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

согласованности, четкости произношения и коммуникативной самостоятельности. В основе исследования лежит тот факт, что сочетание аутентичных материалов с активной речевой деятельностью позволяет перевести изучение английского языка с уровня восприятия готовой информации на стадию самостоятельного формирования мышления и его устного выражения. Практическая значимость исследования объясняется выявлением возможностей для учителей по интеграции аудиовизуальных ресурсов в творческие, целенаправленные и ориентированные на результат виды деятельности.

Ключевые слова: аутентичные аудио-видеоматериалы, аудиовизуальное восприятие, понимание на слух, устная речь, воспроизведение речи, дублирование видео, коммуникативная самостоятельность, ролевая игра, беглость речи, аудиовизуальное образование.

Abstract. This article provides a methodological analysis of the impact of authentic audiovisual materials on audiovisual perception, speech processing, and independent oral speech production in English language teaching. The study focuses on assessing students' ability to jointly understand verbal and nonverbal cues reflected in video materials, reconstruct the content of communicative situations, and independently use overheard speech patterns in new communicative situations. The article highlights the didactic potential of tasks such as video dubbing, dialogue reconstruction, role-playing, voice commentary, and the preparation of an independent audiovisual product. A methodological approach is also proposed aimed at comprehensively assessing students' listening comprehension accuracy, fluency, content coherence, pronunciation clarity, and communicative independence. The study is based on the fact that the combination of authentic materials with active speech activity allows for the transition of English language learning from the perception of pre-defined information to the independent development of thinking and oral expression. The practical significance of the study lies in identifying opportunities for teachers to integrate audiovisual resources into creative, goal-oriented, and results-oriented activities.

Keywords: authentic audio-video materials, audiovisual perception, listening comprehension, oral speech, speech production, video dubbing, communicative independence, role-playing, fluency, audiovisual education.

KIRISH. Zamonaviy xorijiy til ta’limida asosiy metodik muammolardan biri o‘rganuvchining ingliz tilidagi nutqni tushunishi bilan real kommunikativ vaziyatlarda mustaqil va mazmunli fikr bildira olishi o‘rtasidagi tafovutdir. Ayrim hollarda o‘quvchi tinglangan matn yuzasidan berilgan savollarga to‘g‘ri javob beradi, biroq ayni mazmunni o‘z so‘zlari bilan ifodalash, suhbatdoshning munosabatini anglash yoki kutilmagan savolga mos javob qaytarishda qiynaladi. Ushbu holat tinglab tushunishni faqat axborotni qabul qilish faoliyati sifatida emas, balki mustaqil nutq yaratishga zamin tayyorlaydigan murakkab kognitiv-kommunikativ jarayon sifatida tashkil etish zarurligini ko‘rsatadi. Autentik audio-video materiallari mazkur muammoni hal etishda alohida imkoniyat yaratadi, chunki ular til birliklarini yuz ifodasi, imo-ishora, vaziyat, predmetlar va muloqot ishtirokchilarining xatti-harakatlari bilan birgalikda kuzatish imkonini beradi. Natijada o‘rganuvchi ma’noni faqat alohida so‘zlar orqali emas, balki verbal va noverbal belgilar o‘rtasidagi munosabat asosida anglashni o‘rganadi. Biroq vizual axborotning mavjudligi o‘z-o‘zidan nutqiy kompetensiya shakllanishini ta’minlamaydi; buning uchun o‘quvchini eshitilgan mazmunni qayta tuzish, dialogni davom ettirish, obraz nomidan gapirish va muqobil kommunikativ vaziyat yaratishga undaydigan topshiriqlar zarur.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Mazkur maqolaning maqsadi autentik audiovizual materiallar asosida tinglab tushunishdan mustaqil og‘zaki nutq yaratishgacha bo‘lgan metodik jarayonni ilmiy jihatdan asoslash hamda uning ta’limiy imkoniyatlarini ochib berishdan iborat. Tadqiqotning o‘ziga xos jihati audiovizual materialni tayyor bilim manbai sifatida emas, balki o‘quvchining kuzatish, talqin qilish, nutqiy qaror qabul qilish va mustaqil fikr ifodalash faoliyatini yuzaga keltiruvchi kommunikativ muhit sifatida ko‘rib chiqishdir.

MATERIALLAR VA METODLAR. Tadqiqotda autentik audio-video materiallari asosida tinglab tushunish va mustaqil og‘zaki nutq yaratish ko‘nikmalarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan integrativ metodik yondashuv asos qilib olindi. Metodik modelning o‘ziga xosligi audiovizual axborotni qabul qilish, uning mazmunini kontekstual talqin etish va olingan axborotni yangi nutqiy vaziyatda qayta ifodalash bosqichlarining uzviy bog‘liqligida namoyon bo‘ladi. Materiallar sifatida kundalik suhbatlar, intervyular, hujjatli lavhalar, qisqa videoreportajlar va tabiiy muloqot aks etgan boshqa autentik manbalardan foydalanish nazarda tutiladi. Tanlash jarayonida nutqning tabiiyligi, vizual kontekstning aniqligi, kommunikativ maqsadning ravshanligi, leksik murakkablik va o‘quvchilarning til darajasi hisobga olinadi. Birinchi metodik bosqichda o‘quvchilar videodagi vaziyat, ishtirokchilar va ularning ehtimoliy maqsadlarini kuzatib, mazmun haqida taxmin qiladilar. Ikkinchi bosqichda materialning audio qismiga e’tibor qaratilib, asosiy fikr, muhim tafsilotlar, intonatsiya va so‘zlovchining munosabati aniqlanadi. Uchinchi bosqichda o‘quvchilar dialogni qayta yaratish, videoning ovozsiz qismini mustaqil sharhlash, qahramon nomidan fikr bildirish yoki suhbatning muqobil davomini ishlab chiqish kabi topshiriqlarni bajaradilar. Yakuniy bosqichda tinglab tushunish aniqligi, mazmuniy izchillik, leksik-grammatik to‘g‘rilik, talaffuz va nutqiy mustaqillik mezonlari asosida bajarilgan ish tahlil qilinadi. Ushbu metodik tizim autentik videoni passiv tomosha qilishdan faol kommunikativ mashg‘ulotga aylantirishga qaratilgan. Mazkur model nazariy-metodik tahlil asosida ishlab chiqilgan bo‘lib, uning amaliy samaradorligi alohida pedagogik tajriba va qiyosiy baholash orqali tekshirilishi lozim.

NATIJALAR. Autentik audio-video materiallari asosida ishlab chiqilgan metodik yondashuvning tahlili tinglab tushunish va mustaqil og‘zaki nutq yaratish o‘rtasidagi bog‘liqlikni ta’minlash uchun o‘quv faoliyatini izchil bosqichlarda tashkil etish zarurligini ko‘rsatadi. Taklif etilgan modelda birinchi muhim yo‘nalish audiovizual axborotni kompleks idrok etish hisoblanadi. O‘quvchi so‘zlovchining nutqi bilan bir qatorda uning yuz ifodasi, imo-ishoralari, vaziyatning rivojlanishi va suhbat ishtirokchilari o‘rtasidagi munosabatlarni kuzatib, mazmunni kengroq kontekstda anglash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Ikkinchi yo‘nalish tushunilgan axborotni mustaqil nutqiy faoliyatga aylantirish bilan bog‘liq. Dialogni qayta yaratish, videodagi voqealarni sharhlash, qahramon pozitsiyasidan gapirish va suhbatning muqobil davomini ishlab chiqish o‘quvchini tayyor jumlalarni takrorlashdan mustaqil fikr tuzishga yo‘naltiradi. Uchinchi yo‘nalish kommunikativ moslashuvchanlikni rivojlantirishga qaratiladi. Bir xil vaziyatni turli nuqtayi nazardan ifodalash, suhbatdoshning ehtimoliy savollariga javob berish va fikrni boshqa leksik vositalar yordamida qayta bayon qilish o‘quvchining mavjud til resurslaridan ijodiy foydalanishiga imkon beradi. Metodik tahlil shuningdek, videodagi vizual belgilarni haddan tashqari ko‘p qo‘llash tinglash jarayonida chalg‘ituvchi omilga aylanishi mumkinligini ko‘rsatadi. Shu sababli ayrim mashg‘ulotlarda avval audioyozuvni tinglash, keyin tasvirni ko‘rish yoki ikkala manbani taqqoslash usulidan foydalanish maqsadga muvofiq. Natijalarni baholashda faqat grammatik xatolar soniga emas, balki mazmunni to‘g‘ri yetkazish, fikrlar izchilligi, muloqotga mos javob qaytarish va nutqning ravonligiga ham e’tibor qaratish zarur. Ushbu xulosalar metodik modelning nazariy tahliliga asoslangan bo‘lib, real

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

o‘quvchilar ishtirokidagi tajriba natijalari sifatida talqin qilinmaydi. Taklif etilgan yo‘nalishlarning samaradorligini aniqlash uchun kelgusida boshlang‘ich va yakuniy baholash natijalarini qiyoslash, nutqiy topshiriqlarni standart mezonlar asosida tekshirish va o‘quvchilarning individual rivojlanishini kuzatish talab etiladi.

MUHOKAMA. Autentik audio-video materiallari asosida tinglab tushunish va og‘zaki nutq ko‘nikmalarini rivojlantirish masalasini tahlil qilish audiovizual idrok bilan mustaqil nutqiy faoliyat o‘rtasidagi munosabatni chuqurroq anglash imkonini beradi. Mazkur yondashuvning muhim jihati shundaki, o‘quvchi tilni faqat grammatik qoidalar va lug‘aviy birliklar yig‘indisi sifatida emas, balki muayyan ijtimoiy vaziyatda ma’no yaratish vositasi sifatida o‘zlashtiradi. Masalan, bir xil jumla turli intonatsiya, yuz ifodasi yoki muloqot sharoitida turlicha kommunikativ vazifani bajarishi mumkin. Audiovizual materiallar ana shu farqlarni kuzatish va ularni mustaqil nutqda ifodalash uchun tabiiy kontekst yaratadi. Biroq o‘quvchining videodagi qahramon nutqini aynan takrorlashi uning mazmunni chuqur anglaganini yoki mustaqil gapira olishini to‘liq isbotlamaydi. Shu sababli reproduktiv topshiriqlarni ijodiy va kommunikativ mashqlar bilan to‘ldirish zarur. Dialogni qayta yaratishdan tashqari, voqeaga boshqa yakun taklif qilish, qahramon qarorini asoslash, muammoga muqobil yechim ishlab chiqish va o‘z nuqtayi nazarini dalillar bilan ifodalash kabi topshiriqlar o‘quvchining faol til imkoniyatlarini namoyon etadi. Shu bilan birga, autentik videolardagi madaniy ishoralar, tez nutq, idiomatik iboralar va talaffuz tafovutlari ayrim o‘quvchilar uchun qiyinchilik tug‘dirishi mumkin. Bunday sharoitda o‘qituvchi yordamni bosqichma-bosqich kamaytirishi, zarur tayanch so‘zlarni taqdim etishi va o‘quvchini mustaqil ifodaga olib borishi lozim. Baholash jarayonida ham faqat talaffuz yoki grammatik aniqlikka tayanish yetarli emas: mazmunni anglash, fikrni izchil bayon qilish, suhbatdoshga mos javob qaytarish va kommunikativ vaziyatga mos til vositalarini tanlash birgalikda hisobga olinishi kerak. Taklif etilgan modelning cheklovi uning samaradorligi hozircha empirik tajriba bilan tasdiqlanmaganidir. Shuning uchun kelgusidagi tadqiqotlarda turli til darajasidagi guruhlar bilan tajriba o‘tkazish, audio va video asosidagi topshiriqlar natijalarini taqqoslash hamda o‘quvchilarning mustaqil nutqidagi o‘zgarishlarni mezonlar asosida baholash muhim ahamiyatga ega.

XULOSA. Ingliz tilini o‘qitishda autentik audio-video materiallaridan foydalanish tinglab tushunish va og‘zaki nutq ko‘nikmalarini bir-birini to‘ldiruvchi kommunikativ jarayon sifatida rivojlantirish imkonini beradi. Mazkur maqolada ishlab chiqilgan metodik yondashuvning asosiy g‘oyasi audiovizual axborotni idrok etish bilan cheklanmasdan, uni mustaqil fikrlash, nutqiy qaror qabul qilish va og‘zaki ifodaga aylantirishdan iborat. Videomateriallardagi verbal va noverbal belgilarni birgalikda tahlil qilish o‘quvchilarning vaziyat mazmunini anglashiga, so‘zlovchining kommunikativ maqsadini aniqlashiga va nutqning kontekstga bog‘liq xususiyatlarini farqlashiga yordam berishi mumkin. Dialogni qayta yaratish, videodublyaj, ovozli sharhlash, rolli ijro va muqobil yakun ishlab chiqish kabi mashqlar esa o‘rganilgan til vositalarini yangi kommunikativ vaziyatlarda qo‘llashga yo‘naltiradi. Ushbu jarayonda o‘qituvchining vazifasi tayyor javoblarni berish emas, balki o‘quvchining mustaqil nutqiy faoliyatini bosqichma-bosqich rivojlantirish uchun metodik sharoit yaratishdan iborat. Amaliyotda materialning murakkabligi, vizual axborotning hajmi va topshiriqlarning o‘quv maqsadiga muvofiqligi alohida hisobga olinishi zarur. O‘quvchilar faoliyatini baholashda tinglab tushunish aniqligi, mazmuniy izchillik, leksik-grammatik to‘g‘rilik, talaffuz ravshanligi va kommunikativ moslashuvchanlikni qamrab olgan kompleks mezonlardan foydalanish tavsiya etiladi. Kelgusida taklif etilgan metodik modelni pedagogik tajriba asosida tekshirish, uning an’anaviy mashqlar bilan qiyosiy samaradorligini aniqlash va turli til darajalariga moslashtirish zarur.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Shunday qilib, autentik audio-video materiallarini mustaqil nutq yaratishga yo‘naltirilgan topshiriqlar bilan uyg‘unlashtirish ingliz tilini o‘qitishda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish uchun istiqbolli metodik imkoniyat hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdujabarova K. O‘qish va tinglash orqali jurnalistlar nutqini rivojlantirish (ingliz tili misolida) // Бюллетень педагогов Нового Узбекистана. – 2026. – 4-jild, 9-son. – B. 14–16
2. Bobonazarova F. P. Autentik materiallar yordamida xorijiy til yo‘nalishi talabalarining ingliz tilidan tinglab tushunish kompetentligini rivojlantirish omillari // Maktabgacha va maktab ta’limi. – 2026.
3. Djurayeva V., Yaxshiboyeva H., Ibragimova N. Chet tilini o‘qitishda autentik materiallar va ularning ahamiyati // Теоретические аспекты становления педагогических наук. – 2025. – B. 80–84.
4. Dusmurodova I. Talabalarning nutqiy kompetensiyasini autentik video materiallar vositasida rivojlantirish // Ilm fan yangiliklari konferensiyasi. – 2025. – B. 130–133.
5. Lutfullayeva U. R., Polatova Sh. U. Autentik materiallar orqali o‘quvchilarning ingliz tili leksikasini boyitish // Наука и технология в современном мире. – 2025. – B. 91–92
6. Xudoyberdiyeva Z. Tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda autentik materiallarning o‘rni // Maktabgacha va maktab ta’limi. – 2026.